

VREME

TRAZOVA

FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG

**KOJI JE MODEL
PRIVATIZACIJE
POTREBAN
SRBIJI?**

Z 11086
1. EX.

**FRIEDRICH
EBERT
FONDACIJA**

**FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG**

Fondacija Friedrich-Ebert osnovana je 1925. godine kao političko nasleđe prvog demokratski izabranog predsednika Nemačke Friedricha Eberta. Socijaldemokrata Ebert, koji se od zanatlije uzdigao na najvišu državnu funkciju, podstakao je osnivanje fondacije sa sledećim ciljevima:

- * političko i društveno obrazovanje ljudi svih društvenih slojeva u duhu demokratije i pluralizma
- * stipendiranje mladih, nadarenih studenata i podrška u istraživačkom i naučnom radu
- * doprinos međunarodnoj komunikaciji i saradnji

Fondaciju Friedrich-Ebert su nacisti zabranili 1933. godine, a 1947. je ponovo počela sa radom.

Od samog osnivanja Fondacija se zalaže za međunarodnu saradnju i osniva svoje kancelarije u preko sto zemalja sveta dajući doprinos razvoju pluralizma, pravne države, socijalne pravde i nenasilnom rešavanju konflikata u državi i društvu.

Partneri Fondacije Friedrich-Ebert su sindikati, nevladine organizacije, udruženja građana, istraživačke i edukativne institucije, građanski pokreti, organizacije civilnog društva, parlamenti, državne institucije i međunarodne organizacije. Težište rada svih kancelarija Fondacije odgovara i posebnim potrebama i zahtevima lokalnih partnera. Obrazovanje, savetovanje i razmena iskustava sprovode se uz pomoć eksperata ili ekspertskih grupa na edukativnim skupovima, konferencijama, seminarima, radionicama, javnim tribinama. U zemljama Istočne i Jugoistočne Evrope tematski okviri obuhvataju, između ostalog, demokratizaciju društva, ekonomski oporavak i proces privredne i političke integracije u Evropsku uniju.

U Saveznoj Republici Jugoslaviji Fondacija Friedrich-Ebert radi od 1996. godine podržavajući razvoj civilnog društva kroz seriju projekata. Partneri Fondacije na ovim prostorima su, pored ostalih, sindikati, nevladine organizacije, naučne ustanove, slobodni mediji...

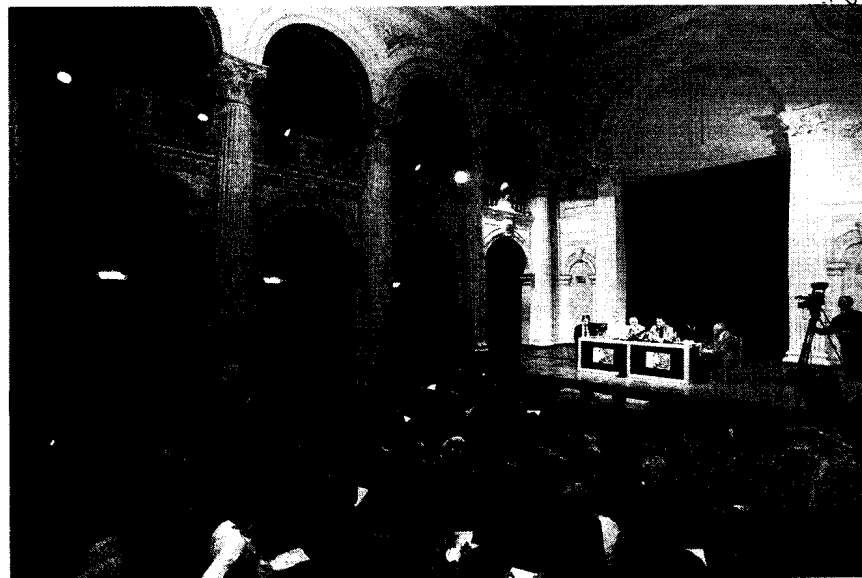
Kontakt adresa:
Friedrich-Ebert-Fondacija
Simina 1, Beograd
Tel: 011-3283-018
Fax: 011-3283-415
E-mail: fes.bgd@fes.org.yu

Tribina: KOJI JE MODEL PRIVATIZACIJE POTREBAN SRBIJI

U okviru projekta "Vreme izazova", nedeljnik "Vreme" i fondacija "Friedrich Ebert" organizovali su 28. aprila u Studentskom kulturnom centru tribinu "Koji je model privatizacije potreban Srbiji". Posle tribine "Civilna kontrola policije", koja je uspešno održana 24. februara, ovo je druga u seriji tribina koje će nedeljnik "Vreme" i fondacija "Friedrich Ebert" organizovati do kraja godine.

Učestvovali su:

ALEKSANDAR VLAHOVIĆ, ministar privrede i privatizacije u Vladi Republike Srbije;
NEBOJŠA MEDOJEVIĆ, koordinator Grupe za transparentnost, Centra za tranziciju u Podgorici;
BRANISLAV ČANAK, predsednik Ujedinjenih granskih sindikata "Nezavisnost";
MILIĆ MILOVANOVIĆ, profesor Ekonomskog fakulteta u Beogradu;
TAMAS BAUER, profesor ekonomije univerziteta Johan Wolfgang Gete u Frankfurtu na Maini i poslanik mađarskog parlamenta.
Tribinu je vodio **DIMITRIJE BOAROV**, novinar "Vremena".
"Vreme" prenosi integralnu verziju izlaganja učesnika tribine i delove diskusije koju su vodili učesnici i publika.

**VREME
IZAZOVA**

Dodatok objavljen u nedeljniku Vreme, br. 540 od 10. 5. 2001. Glavni urednik: Dragoljub Zarković. Odgovorni urednik: Filip Sreten. Koordinator projekta: Mirjana Mlešević. Fotografije: Prasko Gogovic, Goranka Matić. Priprema za štampa: Grafički Centar Vreme, Štampa: Mamanin, Beograd.

Z 11086 ALEY

Novi koncept privatizacije

NOVI KONCEPT PRIVATIZACIJE MOŽE SE bolje sagledati i potpunije razumeti ukoliko se ima u vidu strateški cilj ove vlade, odnosno strateški cilj ekonomskog dela vlade – a to su strukturne reforme naše privrede. Takva kakva jeste privreda je izrazito nelikvidna, što je posledica njene neefikasne strukture. Krainji rezultat je potpuno neefikasna ekonomija. Cilj vlade je da u narednom periodu od pet do sedam godina izgradi drugačiju, efikasniju privredu, da razvije industrije koje danas ne postoje, da privatizuje i nađe strateškog partnera i strateškog vlasnika za preduzeća koja imaju šta da ponude, da se potencijalnom investitoru ponudi i razvojem malih i srednjih preduzeća stvori taj fleksibilniji deo privrede koji će moći delimično da apsorbuje i određene negativne efekte i posledice privatizacije.

Mi ćemo sada dobiti novi zakon o privatizaciji. Zaustavili smo zakon o svojskoj transformaciji. Postoji više razloga, a ja bih ovde da navedem samo tri. Prvi razlog – u besplatnoj podeli akcija nismo videli način da se realizuju ekonomske reforme. Nikakav problem ne bi bio Ministarstvu za privredu i privatizaciju da nastavi sa besplatnom podelom akcija, i pretpostavljam da bih bio jedan od najuspešnijih ministara pošto bismo za tri-četiri meseca mogli da naminujemo sav kapital, ali postavlja se pitanje šta posle, ko će restrukturirati preduzeća, ko će uneti nove investicije u njih, a ne postoji preduzeće danas u privredi Srbije koje ne traži nove investicije, koje ne traži ulaganje u vlastiti razvoj, ma u kako dobroj finansijskoj i poslovnoj kondiciji bilo. Mi smo opravdano sumnjali da radnici, dakle akcionari iz besplatne podele, imaju taj investicioni kapacitet da mogu da restrukturiraju preduzeća. Zbog toga smo bili odlučno protiv insajderske privatizacije.

Drugi razlog bilo bi pitanje korporativnog upravljanja. Kao što vam je

poznato od 5. oktobra naovamo desile su se mnoge promene menadžmenta u preduzećima. Neke, ili da kažem većina, od njih nisu bile posledica političkog uticaja ili uticaja sindikata. Mislim da su u privredi Srbije danas prilično pomešane karte. Kada obilazim preduzeća, shvatim da sindikat govori jezikom menadžmenta, da menadžment govori jezikom sindikata, a svi traže pare od vlade kao da je vlada neki finansijski servis koji treba stalno u njih da ubacuje novac. Rekao bih da je to pre svega posledica koncepta privatizacije ili

Naši ciljevi su da imamo pre svega efikasnu privatizaciju, da za četiri godine imamo jasan vlasnički režim – državnu i privatnu svojину i da privatizacijom obezbedimo što veći priliv stranog kapitala

svojsinske transformacije koji je prethodno nametnut. Mi smo insajderskom privatizacijom zapravo stvorili svojsinsku osnovu za povratak samoupravljanja na velika vrata. Ne želim da pričam koliko je samoupravljanje štetno za ekonomski razvoj. Mislim da je to svima dovoljno jasno. Dakle, pitanje korporativnog upravljanja ili većinskog vlasnika uvek se nameće ukoliko se primenjuje koncept insajderske privatizacije.

Treći razlog je ono što sledi u post-

privatizacionom procesu – šta će se desiti s akcijama koje će se sutra prodati u sekundarnom prometu preko finansijske berze. Mi smo opravdano sumnjali da će akcije ostati tamo gde su i podeljene, jer kada vi radniku date akcije sa nominalom od 14.000 ili 15.000 maraka, treba očekivati da će te akcije vrlo brzo biti u sekundarnom prometu, jer za 14.000 nominale na jednom papiru ne može da se kupi ništa, a za novac može da se kupi sve. Znači, očekivali smo da će promet biti prilično ubrzan i da postoji velika opasnost da se pojave finansijski partneri, da se u sekundarnom prometu stvori osnova za legalizaciju nelegalno stečenih para. U sekundarnom prometu pojavice nam se brokeri, a iza toga neće se znati ko je taj ko kupuje akcije.

I onda smo rekli u jednom trenutku da su besplatnom podelom akcija kreirane iluzije. To je i tačno, budući da je, evo, sekundarni promet akcija radio u prethodnom periodu, akcije su se prometale sa velikim diskontom, išao je čak i do 90 procenata. Prema tome, priča da se radnicima deli 16.000 maraka nije tačna. Radnicima se u suštini deli znatno manji iznos, čak deseti deo onoga što piše na tim akcijama.

Zbog toga smo odlučili da primenimo drugačiji koncept privatizacije, da ga implementiramo, da privatizaciju iskoristimo za realizaciju ekonomskih reformi. Po prvi put, ovo će biti zakon o privatizaciji. Dakle, ne zakon o svojsinskoj transformaciji, ne zakon o pretvaranju svojine, društvene svojine u druge oblike svojine kao da ih ima hiljadu. Ne želimo da se igramo, nego da ozbiljno počnemo u privatizaciju. Dakle, zakon o privatizaciji, pre svega iz psiholoških razloga.

Rekao sam, privatizacija kao sredstvo u realizaciji ekonomskih reformi, privatizacija koja će zaista imati socijalni konsenzus svih svojih učesnika. Drugim rečima, pokušaćemo da nađemo ravnotežu prava koje će u procesu privatizacije imati zaposleni, ali i nezaposleni. Mi danas imamo 800.000 nezaposlenih i 700.000 skriveno nezaposlenih, odnosno onih koji su formalno zaposleni ali rade u preduzećima koja su na ivici bankrota i nemaju vrednost kapitala, i treba očekivati da oni, ukoliko se zadrži samo koncept beneficija zaposlenima, neće imati faktički osnov za ostvarivanje

tih svojih prava. Zbog toga smo odlučili da u privatizaciju budu uključeni i građani, dakle svi punoletni građani, pa će biti prilika za sve zaposlene koji svoja prava na besplatnu podelu ne ostvare u preduzeću da to ostvare u takozvanoj građanskoj privatizaciji, koja će ovoga puta biti nešto drugačija nego u drugim zemljama centralne Evrope.

Delimično napuštamo koncepciju minulog rada i pokušavamo da nađemo konsenzus između centra koji će upravljati privatizacijom i inicijative na nivou svakog preduzeća, i isto tako konsenzus između republika i opština u pogledu toga ko će upravljati privatizacijom komunalne svojine.

Naš cilj je pre svega efikasna privatizacija, da za četiri godine imamo jasan vlasnički režim – državnu i privatnu svojину i da privatizacijom obezbedimo što veći priliv stranog kapitala. Priča da su prodaja kapitala i dokapitalizacija dva međusobno isključiva cilja nije tačna. Naprotiv, siguran sam da ćemo ovim konceptom privatizacije maksimizirati dokapitalizaciju, odnosno investiranje u preduzeća koja još imaju svoju stratešku poziciju na tržištu. Priča da je prethodni koncept privatizacije zapravo pružao osnov za dokapitalizaciju jednostavno nije tačna jer nije bilo nijedne dokapitalizacije.

Želimo da, kao što smo građanima obećali, držimo čvrsta budžetska ograničenja na makro i mikro nivou. Institucija unutrašnjeg duga svojevrsna je privredama socijalističkog ili komunističkog tipa. Mi ćemo pre nego što zakon o privatizaciji stupi na snagu izaci s odgovarajućim predlozima za rešavanje pitanja unutrašnjeg duga, za sređivanje međusobnih dužničko-poverilackih veza, ali od početka primene ovog koncepta privatizacije čvrsto ćemo se držati principa budžetskog ograničenja na mikronivou. Šta to znači za privatizaciju? To znači otvaranje postupaka van sudskog poravnjanja između poverilaca i dobavljača. Na taj način ćemo ovim konceptom privatizacije omogućiti da u vansudskom poravnanju obavimo znatan broj privatizacija, to jest da mnoga preduzeća tako privatizujemo.

Istovremeno ćemo izvaditi iz polica zaboravljeni zakon o stečaju, koji je dosta dobar a koji je u međuvremenu nakupio veliku prašinu, otrešti ga i početi da ga primenjujemo. Ukoliko imamo

hrabrosti da uđemo u ekonomske reforme, onda ćemo morati konačno da imamo hrabrosti da primenimo i zakon o stečaju. Stečaj nije strašna stvar. Stečaj će otvoriti procese privatizacije nekih preduzeća koja nakon stečaja možda neće ostati u istom obliku, ali ćemo dobiti materijalnu osnovu za nova mala i srednja preduzeća.

Cilj nam je da privatizacijom dobijemo jako korporativno upravljanje i bolji menadžment, i konačnu podelu karata svim učesnicima u privrednom životu onakvu kakva ona treba da bude. Hoćemo da imamo dobro regulisan finansijska tržišta, nećemo dozvoliti promet akcija van berze, nego preko berze. Dakle, ne po pijacama, prodavnicama, na ulici, nego svaki sekundarni promet mora biti registrovan preko finansijske berze. Očekujemo da ćemo ostvariti fiskalne prihode, ali to nam nije primarni cilj. Naprotiv, to će biti sekundarni efekat, ali će nam fiskalni prihodi biti neophodni da vratimo staru deviznu štednju, da vratimo inostrani dug. Ne zaboravite, država će preko Agencije za sanaciju banaka, i s druge strane, Agencije za privatizaciju dobar deo obaveza koje su danas na računima preduzeća preuzeti na sebe da bi ih spremila za privatizaciju. A kad to preuzme, taj dug nije imaginarna stvar bez obzira na to što će biti otpisan u pregovorima sa Pariskim i Londonskim klubom. On će morati da se servisira, i servisiraćemo ga odatle.

I na kraju, radićemo na tome da zaštitimo manjinska prava jer manjinska besplatna podela neće imati nikakvog smisla ukoliko ne zaštitimo prava manjinskih vlasnika. Naši osnovni principi biće obaveznost i vremenska oročnost. Dakle, prvi put će privatizacija biti obavezna. Za četiri godine očekujemo da ćemo privatizovati sav društveni kapital, da ćemo imati javnu, transparentnu i tehnički jednostavnu privatizaciju. Kad kažem javna, mislim da svi učesnici u privatizaciji budu pravovremeno informisani; kad kažem transparentna, mislim na javnost tehnika prodaje – tender i aukcija – nema direktnih

pregovora, nema pregovora u četiri oka, nema unapred nameštenih delova. Kad toga nema, nema ni korupcije, i nadamo se da ćemo korupciju maksimalno potisnuti. I na kraju, cilj je tehnički jednostavna privatizacija. Tenderi i aukcije kao novi pojmovi, novi termini i možda zvuče zastrašujuće ali su veoma jednostavni za sprovođenje i rekao bih, mnogo razumljiviji od tehničke komplikovanosti besplatne podele akcija, ustrojene prethodnim zakonom. Pošto nema jednog, unisonog pristupa za privatizaciju svih preduzeća, ovim zakonom ćemo omogućiti sveobuhvatnu primenu različitih modela, a naš zadatak, zadatak države, biće da stvori efikasan i objektivni regulatorni okvir da bi se privatizacija uopšte sprovodila.

Ne težimo državnom kapitalizmu. Naprotiv, hoćemo maksimalno da izmestimo državu iz privrede ukoliko je to moguće uraditi u narednom periodu od četiri godine. Kasnije ćemo pričati verovatno i o privatizaciji državnih preduzeća. Nisam siguran da ćemo ići ka narodnom kapitalizmu, iako ovaj zakon ima jednu dozu narodnog kapitalizma, budući da i dalje zadržavamo instituciju besplatne podele građanima i zaposlenima do nivoa od 30 odsto. A rekao bih da težimo pre svega evropskom kapitalizmu, dakle kapitalizmu koji se odlikuje privrednom efikasnošću sa jakim socijalnom notom.

Privatizacija – politički proces

ČITAV PROCES PRIVATIZACIJE JESTE proces koji se dosta odvija u zoni mitova. Dakle, još od vašingtonskog konsenzusa 1988. godine, čini mi se, da su velike svjetske institucije napravile model za zemlje bivšeg komunističkog lagersa kada su rekli: pa to je jednostavno, ta tranzicija. To – kažu – liberalizuj što više, privatizuj što brže i budi malo oprezan oko monetarne politike. Sve ostalo će doći sasvim spontano kao reakcija snažnih tržišnih sila koje se odmah nakon toga blic kriga ili sok terapije odmah pojavljuju.

Naravno, to je jedan period kada su najveći svjetski ekonomisti mislili da je to tema na kojoj se dobija Nobelova nagrada. I nema poznatijeg ekonomiste koji se u tom periodu nije bavio tranzicijom. To je bila vrlo interesantna tema u toj akademskoj svjetskoj zajednici.

Sad, šta je problem? Pozvao bih se na

direktora Instituta u Vašingtonu, koji je 1993. godine rekao: privatizacija je par ek-selans politički proces koji se samo slučajno odvija u sferi ekonomije. Dakle, to je iskustvo pokazalo, privatizacija je naprosto set političkih odluka jedne političke oligarhije koja u jednom trenutku ima božiji dar da donosi konkretne odluke o privatizovanju imovine koja nije njihova. To je par državnih službenika koji imaju, dakle, tu privilegiju da donose odluke od strateskog značaja, i to samo jednom u istoriji, ako opet ne dođe neki komunizam, a nadam se da neće. Ali, dakle, kolege iz

Vlade Srbije i Crne Gore imaju privilegiju da prodaju našu imovinu, evo da se i ja uključim u to, dakle našu imovinu nekome ko za tu imovinu treba da da

pare. I stari srpski seljak kad kupuje kuću pita vlasnika je li on zidao ili je dobio kao nasleđstvo – dakle, imate situaciju da jedna grupa ljudi donosi jako važne strateske odluke i to u sistemima koji još nisu konsolidovani, koji nemaju demokratske mehanizme kontrole te grupe ljudi kako će da sprovede tu privatizaciju.

Imate, dakle jedan ideoloski vakuum: stari sistem je nestao, UDBA, oni kožni sakoi i kaputi, špijuni i politička kontrola – a novog sistema još nema. Ali, u tom

vakuumu jedna grupica ljudi odlučuje ko će biti novi vlasnik. Inače ima mnogo definicija tranzicije, a ja najviše volim da koristim ovu – tranzicija je proces redistribucije sistema društvene moći redistribucijom nacionalnog bogatstva.

E, pazite, šta se dešava sada? Privatizacija je *mainstream*, mehanizam za to. Dakle, imate jednu jako perversnu poziciju ili poziciju konfliktnosti interesa, koja se pokazala jako opasnom. Kada gospodin Milić kaže: prodaja je bolja od besplatne podjele, ja ću onda sad da ko-

Ključno je da se shvati da je privatizacija samo tehnika, da to nije magična riječ koja otvara sva vrata, da uspjeh ekonomskih reformi zavisi od izgradnje institucija demokratskog društva, njegove otvorenosti i od pravne države

ristim nešto što Lala kaže: sve zavisi. Dakle, nema finalnih rešenja, nema: ovo je dobro, ovo je loše. To su mitovi iz ranih devedesetih godina.

Počela je čitava priča sa tom idejom da će se čuvena socijalistička komunistička preduzeća brzo prodati za keš, da će nagnuti zapadni investitori da daju para onoliko koliko komunistički ili novokomunistički ili bivši komunistički stručnjaci misle da to vredi, i da će onda procvetati ta društva, da će to sve biti pravedno, korektno itd.

Šta je praksa pokazala? Praksa je pokazala zapravo potvrdu ovoga "sve zavisi". Nije tačno da je insajderska privatizacija manje efikasna od strateskog partnera. Sve zavisi. Nije tačno ni da je strateska prodaja investitoru efikasnija od masovne vaučerske privatizacije. Rezultati, makroekonomski indikatori Češke Republike pokazuju da je ona mnogo, mnogo bolje prošla, mnogo se brže vraća na nivo iz 1990. godine – vi to znate isto kao i ja samo sad vjerovatno ne želite da se sjetite – mnogo brže se oporavlja nego neke druge države. Takođe Slovenija, koja se uzima kao

najbolji primjer, primjenila je masovnu vaučersku privatizaciju, i to u znatnom obimu.

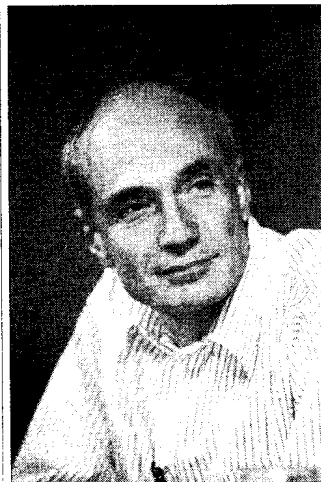
Najveći deo krupnih preduzeća u Češkoj takode je prodat strateskom investitoru. Najveća češka preduzeća prodata su strateskim investitorima. Dakle, nije to sporno. Niko ne koristi samo jedan model. Svi koriste razne modele. Ključno je da se shvati da je privatizacija samo tehnika, da to nije magična riječ koja otvara sva vrata, da uspjeh ekonomskih reformi zavisi od izgradnje institucija demokratskog društva, njegove otvorenosti i od pravne države. Mnogo je važnije da imate nezavisno sudstvo, nego koji ćete model privatizacije primijeniti, jer sve ovo o čemu pričamo na kraju treba da se odigra u postprivatizacionom ciklusu u kojem vi imate vlasnike, kako god od njih došli – da li strateskom prodajom, da li vaučerskom privatizacijom, da li likvidacijom – imate vlasnike koji bi trebalo da svoje vlasničke obaveze izvršavaju, dakle, u jednom relativno regularnom režimu.

I onda imate situaciju da grupa ljudi koja kontroliše privatizaciju treba istovremeno da izgradi mehanizme za njenu kontrolu. I onda, imate iskustva iz zemalja u tranziciji i iz Crne Gore – mnogo sporo pristizu strane investicije, jer kad stranac dođe on hoće najbolja preduzeća po najnižoj ceni. On hoće monopol, on hoće da mu se ni u šta ne mijesate, a on hoće da se miješa u vašu ekonomsku politiku. To se vrlo često događa kad uzmete strateskog partnera, pa uzmete neku multinacionalnu kompaniju koja onda želi da sa ovih rizičnih prostora što brže vrati svoji investiciju. Ako je normalna stopa povraćaja 10 do 12 odsto i dobra, poželjna, vi imate slučaj u Crnoj Gori gdje je iz mobilne telefonije čovjek izvukao za jednu godinu čitavu investiciju. Dakle, sto posto povraćaj investicije. To će biti sad u Srbiji. Onaj ko dođe ovdje hoće najbolje, hoće za malo para, hoće da nema nikakve obaveze prema radnicima. Naručito je važno, ako obeća da će da investira, kako biti siguran da će on to da sprovede – iz svojih para iz inostranstva ili iz para te iste firme. U Češkoj je, recimo, Folksvagen kupio Škodu, dao milijardu maraka, obećao 900 miliona maraka investicija – nije ni sto miliona maraka realizovao.

Loše strane modela privatizacije

MISLIM DA NOVA REŠENJA O KOJIMA smo počeli da razgovaramo potpuno idu u pravcu efikasnije privrede, i treba podržati novu orijentaciju u procesu privatizacije. Postoji mnogo argumenata, ne bih hteo sad da ulazim u sve tehničke detalje, da iznosim teorijske detalje zašto je prodaja uvek bolja od onog insajderskog modela privatizacije koji nikad nije faktički ni sproveden, već je to bila jedna vrsta demagogije gde je vlast zavaravala narod kao nešto će se uraditi, a u stvari nisu imali namjeru ništa ozbiljno da urade na tom planu. Dakle, prodaja je svakako efikasniji način. Tu se jasno zna ko je vlasnik kapitala. Dopada mi se ova orijentacija da imamo jednog strateskog investitora koji će imati odlučujuću reč kada se radi o razvoju preduzeća, u upravljanju preduzećem, i to svakako korespondira iskustvu koje postoji u centralnoj Istočnoj Evropi. Zemlje koje su najuspješnije na planu privatizacije primenile su nekakvu vrstu prodaje. Alternativni model koji se bazira na vaučerima primenjen je najefikasnije u Češkoj, ali Češka je upravo na ovom planu upravljanja preduzećima imala najveće probleme, jer postoji veliki broj vlasnika koji ne mogu efikasno da utiču na rukovodstvo firme. Prema tome, oni moraju nekako da se udruže, i udružuju se preko investicionih fondova, a investicioni fondovi su se u mnogim slučajevima pokazali kao jedna interesna grupa koja želi da ispunji nekakve svoje ciljeve a ne ciljeve vlasnika kapitala.

Dakle, ovaj model jeste efikasniji, ali mislim, ako već govorimo o ovom modelu i ako se već opredeljujemo za taj model, da bi trebala da čujemo i o lošim stranama tog modela. Ne možemo govoriti samo o dobrim stranama. Ja potpuno razumem ministra koji treba da "proda" ovaj model narodu, ali voleo bih da saznam ipak i koje su njegove loše strane, šta neće biti dobro, a nešto sigurno neće biti dobro.

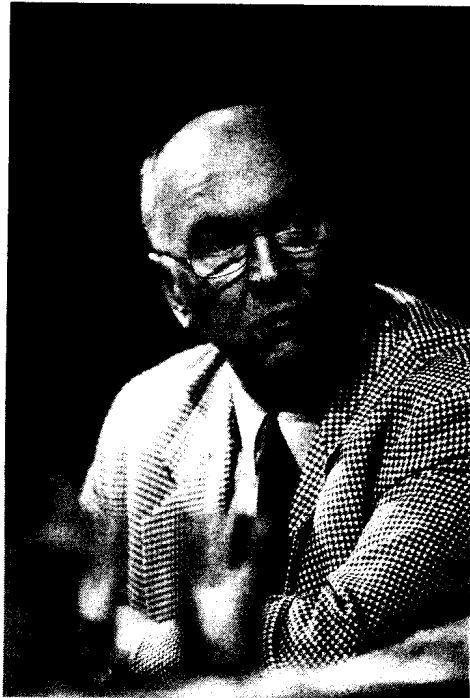

Politika je uvek nekakvo biranje između manje ili više loših rešenja. Dakle, imate neko veoma loše rešenje, manje loše rešenje i najmanje loše rešenje, ali ne postojte tako dobra rešenja da kažemo sad: ako primenimo ovaj model, mi ćemo se za četiri godine naći u Zapadnoj Evropi među razvijenim zemljama. Takva politička obećanja dobro su nam poznata. I prethodni režim je davao mnoga obećanja bez pokrića.

Dakle, kada ste upitali ministra kuda stremimo, čemu težimo, aspirali ste me na reči jednog mog profesora. Pre mnogo godina ubeđivao sam ga u prednosti kapitalizma, a on kaže: u redu, ja se slažem da je kapitalizam bolji, ali moras da znaš da nas izbor nije između američkog i engleskog kapitalizma, mi možemo da biramo samo između rumunskog socijalizma i egipatskog kapitalizma. Pa nekako, treba imati tu dozu realnosti i biti svestan da mi ne možemo preskočiti sve te faze razvoja i jednostavno se priključiti svim tim razvijenim evropskim zemljama.

Nema privatizacije bez restitucije

MISLIM DA LJUDI U SVIM zemljama gde je privatizacija bila ili je još u toku, ili gde tek treba da počne, kao što je kod nas, ljudi nisu sasvim sigurni ni šta je to. Ako se ne plasira dobro u javnosti i nema koncept koji je razumljiv, privatizacija dobija ideološke primese. Čim dobije ideološke primese ona postaje opasnost, tretira se kao opasnost. Mi zasada imamo privatizaciju koja je na neki način pandan nacionalizaciji odnosno ekspropriaciji kada su dolazili komunisti na vlast, od Oktobarske revolucije pa posle Drugog svet-skog rata u drugim zemljama, i uzimali imovinu vlasnicima zato što su buržoazija. Sada imamo drugačiju priču, obrnuto ogledalo, a to je da se nekim novim vlasnicima takode oduzima imovina. Razlika između ova dva oduzimanja imovine jeste što

vodljivo. Te dve stvari ne mogu da se pomire. I pošto je tada jednim zakonom srušena jedna pozicija i stvoreni su preduslovi da ljudi misle kako je privatizacija trik da se neko prevvari, a da neke krene najbolje, mi smo počeli intenzivno time da se bavimo, i to je 1994. godine bio naš prvi dokument. Ono što je bitno u tom dokumentu jesu dva elementa od kojih ni danas ne odustajemo. Tad je to

bilo šokantno za mnoge. Mi smo tada rekli da smo u nekim situacijama spremni da damo fabriku za jednu marku ako se posle toga rodi proizvodnja. Druga stvar je, rekli smo: nema privatizacije bez restitucije. Mi ne želimo da privatizujemo nešto što već ima vlasnika i ne želimo da na taj način aminujemo nešto što je učinjeno u nekakvoj revoluciji bez obzira na to da li smo mi učestvovali u revoluciji dobrovoljno ili smo bili primorani da učestvujemo u njoj. Prema tome, mi ne želimo da privatizujemo ovu zgradu ako se zna da ona ima vlasnika; ako je vlasnik umro, ima naslednike. Dakle, da vidimo šta je to stvoreno posle revolucije i samo se to može privatizovati jer to može da bude subjekat i objekat privatizacije.

I jedna mala odbrana onoga što je ministar Vlahović rekao oko samoupravljačkog mentaliteta: ja ne bih to tako čisto jednom velikom metlom, jer onda čistimo i neka dostignuća iz razvijenih tržišnih ekonomija i demokratija gde samoupravljanje postoji na sasvim drugačiji način i vrlo je efikasan deo ekonomskog i političkog sistema. To su razni oblici participacije radnika. I ako to sve upakujemo u samoupravljanje pa sklonimo sa scene, mislim da ćemo svi biti oštećeni pre ili kasnije. I onda bolje da vidimo šta smo mi to pogrešno pakovali li pod samoupravljanje i šta je dalo negativne rezultate, a šta u stvari pod imenom samoupravljanja u drugim jezicima i drugim ekonomijama ima značenje, i da to iskoristimo.

ekonomske intervencije i u industrijskim zemljama i u zemljama u razvoju.

Mi smo kao sindikat dokument o privatizaciji izdali još 1994. godine. Jednostavno smo reagovali, tada je povod za taj dokument bio zakon o revalorizaciji. I imali smo veoma negativne odjeka jer su u onoj prvoj Markovićevoj privatizaciji, koja je bila stopostotno insajderska, ljudi stekli neki osećaj da nisu ništa izgubili, praktično su samo zamenili uloge, nisu sad više samo samoupravljači, nego vlasnici-samoupravljači. To je, naravno, veoma pogrešno i neiz-

timo i neka dostignuća iz razvijenih tržišnih ekonomija i demokratija gde samoupravljanje postoji na sasvim drugačiji način i vrlo je efikasan deo ekonomskog i političkog sistema. To su razni oblici participacije radnika. I ako to sve upakujemo u samoupravljanje pa sklonimo sa scene, mislim da ćemo svi biti oštećeni pre ili kasnije. I onda bolje da vidimo šta smo mi to pogrešno pakovali li pod samoupravljanje i šta je dalo negativne rezultate, a šta u stvari pod imenom samoupravljanja u drugim jezicima i drugim ekonomijama ima značenje, i da to iskoristimo.

Koji je model privatizacije potreban Srbiji

Poklanjanje ili prodaja imovine

POČEO SAM DA SE BAVIM EKONOMIJOM pre dvadeset pet godina, i tokom 50-ih, 60-ih, 70-ih i 80-ih, mađarski, češki, slovački i poljski, čak i sovjetski ekonomisti proveli su veliki deo svoje profesionalne karijere sledeći i istražujući jugoslovensko iskustvo. Jugoslavija je tada bila pionir u bivšim socijalističkim ekonomskim sistemima, a sve ostale socijalističke zemlje pokušavale su da uče iz jugoslovenskog iskustva. Trideset godina kasnije imamo potpuno drugačiju situaciju. Sada mi vraćamo dug jugoslovenskim ekonomistima deleći sa vama iskustvo naših privreda iz kasnih osamdesetih i ranih devedesetih, kada smo imali sreće da odemo dalje pre vas.

Pre više od deset godina, 1989. do 1991., vodila se žestoka rasprava među istočnoevropskim ekonomistima o tome kako privatizovati njihove privrede.

Postojala su u osnovi dva pristupa: prodati ili pokloniti. Pristup "pokloniti" imao je dve varijante: pokloniti građanima ili pokloniti zaposlenima. Prvi pristup, pokloniti privredu građanima, famozni je češki model vaučerske tj. kuponske privatizacije. To je bio prvi način poklanjanja državne ili društvene imovine svim građanima zemlje. Taj pristup predložili su neki poljski ekonomisti a prihvatili su ga češka vlada sa Václavom Klausom na čelu i neki veoma poznati češki ekonomisti. Neke druge države su ovaj model primenjivale parcijalno.

Drugi pristup, pokloniti imovinu zaposlenima tj. radnicima, primenjen je u Rusiji, ali je snažno uticao na privatizaciju u Hrvatskoj i Sloveniji.

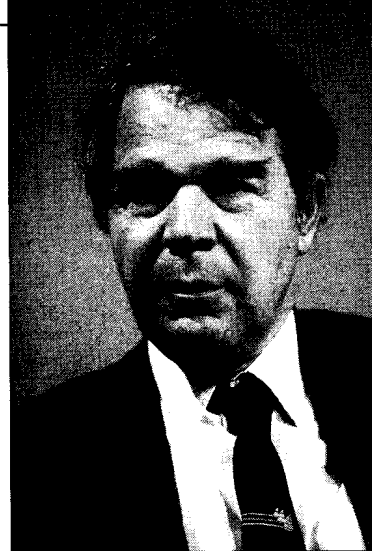
Treći osnovni način je ne pokloniti – već prodati. Ovaj model su snažno zastupali mađarski ekonomisti, uključu-

jući i mene, i primenjen je u Mađarskoj.

Razlozi su bili više pragmatične nego praktične prirode. Kao prvo, bio nam je potreban novac jer je Mađarska bila vrlo zadužena zemlja, ali smo smatrali da nam u firmama treba jak i sposoban menadžment, i da ako poklonimo državu ili društvenu svojinu radnicima ili građanima nećemo imati jaku upravljačku strukturu, nećemo imati dodatne investicije i nećemo imati pristup na strana tržišta. Zato je Mađarska u samom početku odlučila da izbegne bilo koji oblik vaučerske privatizacije i da striktno ograniči vlasničku participaciju za poslenih.

U procesu privatizacije efikasnost mora biti primarni argument, a pravednost ne treba da ima uticaj na raspodelu kapitala

privatizaciju u isto vreme sa istih pozicija, dolazi se do zaključka da su tri najuspešnije zemlje Estonija, Poljska i Mađarska. U ove tri zemlje je prodaja društvene imovine bila preovlađujući model privatizacije. Zemlje koje su primenile poklanjanje imaju mnogo lošije rezultate u procesu tranzicije. Česi su imali najbolji

početak, prve godine češke reforme bile su vrlo uspešne jer je makroekonomska stabilizaciona politika bila dobra i pametno sprovedena. Posle par godina Češka Republika više nije bila tako uspešna, što je posledica češkog modela privatizacije. To nije samo moje mišljenje već i mišljenje mnogih zapadnih i istočnih ekonomista koji su u početku podržavali vaučersku privatizaciju, ali su prateći iskustva i rezultate npr. češkog i mađarskog modela došli do zaključka da nisu bili u pravu kada su podržavali vaučerski model privatizacije. Džefri Saks, vodeći američki ekspert za pitanja tranzicije, ili Ivan Mikloš, vodeći ekonomista u slovačkoj vladi, promenili su tokom godina mišljenje. To su ukratko tranziciona iskustva nekih istočnoevropskih privreda.

Mađarska je uspešna u sledećem smislu. Ako se posmatra samo privatizacioni prihod, više od 50% ostvareno je u zapadnim valutama, što znači da su strani vlasnici, tj. kupci, imali najznačajniju ulogu u procesu privatizacije. Oni su osim novca doneli dobru volju, dobar menadžment i dodatne investicije. To je razlog što u poslednjih pet do šest godina veći deo mađarskog izvoza dolazi od strateški privatizovanih kompanija ili potpuno novih preduzeća. Zato mislim da je ovaj model privatizacije zaista najbolji i najuspešniji.

Koji je model privatizacije potreban Srbiji

Za prodaju je potrebno dvoje

MILIĆ MILOVANOVIC:

Mađarska je postigla zaista najbolje rezultate u tranziciji po svim pokazateljima, uključujući najnovije analize Evropske banke za obnovu i razvoj, Međunarodnog monetarnog fonda, Svetske banke. Dakle, taj model zaista ima prednosti i možemo teorijski i lako dokazati da je bolji od modela vaučerske privatizacije. Ali, ostaje praktično pitanje da li je to iskustvo ponovljivo. Mi zaista vidimo sada sve dobre strane tog modela analizirajući mađarsko iskustvo, ali pitanje je da li to iskustvo može da se ponovi u nekoj drugoj zemlji, u zemlji potpuno drugačije tradicije i slobodan sam da kažem, i drugačije kulture.

Nebojša je spomenuo između ostalog nezavisno sudstvo. Zaista, nezavisno sudstvo je veoma važan element u ovoj vrsti privatizacije. Jer, ako nemate nezavisno sudstvo a dolazi od sprova između investitora, s jedne strane, i države koja je prodala sa druge, onda ste u velikim problemima. Ako jednom tu pogresite, sledeći investitori neće doći. Meni se čini da mi nemamo još nezavisno sudstvo.

DIMITRIJE BOAROV:

Gospodine Čanak, ovde se stalno govori o prodaji kao boljem načinu. Ja ću sada pojednostaviti stvari. Može se stvar posmatrati i ovako – ko prodaje u vaučerskoj privatizaciji? Zašto se polazi od toga da su ti radnici koji su stekli sitne deonice na društveni kapital, loši prodavci? Zašto je država bolji prodavac?

BRANISLAV ČANAK:

Pa, pre svega, posao radnika nije da time trguje. Nažalost, imamo loše iskustvo, recimo od ruskih radikala koji su prodavali za flašu votke. Imamo iskustva i u Češkoj da banke nisu bile privatizovane, a deo tih vaučera završio je u njihovim trezorima, jer je ljudima bio potreban kes da bi pokrenuli neki biznis, pa je dobar deo prvog talasa privatizacije u Češkoj praktično završio

nazad u bankama koje još nisu bile privatizovane. Sve se vratilo nazad. Ne sve, deo toga. Prema tome, svuda postoje nedorečenosti, i sigurno će ih biti i u našoj privatizaciji. Niko nije izveo savršenu privatizaciju. Mislim da je to i teorijski nemoguće. Ne postoje okolnosti. Više okolnosti je neophodno u vreme privatizacije, a niko do sada nije ih sve obezbedio. Prema tome, važan je konsenzus ekonomske prirode da se skupi što više tih povoljnih okolnosti za uspeh privatizacije, ali potrebne su i političke okolnosti. Konačno, privatizacija bez drugih pratećih reformi nema nikakve efekte, odnosno može lako imati negativne efekte.

Dakle, u ovom našem slučaju mi ne znamo koji će segmenti ekonomske reforme pratiti ovu privatizaciju. Pogotovo smo zainteresovani da vidimo kakva će biti socijalna dimenzija privatizacije i šta se priprema u zakonodavstvu da se umanjim neminovni negativan socijalni efekat privatizacije.

DIMITRIJE BOAROV:

Dozvolite mi da iskoristim ovu zgodu i da ministru Vlahoviću postavim s tim u vezi dva pitanja. Za prodaju je potrebno dvoje. Jer, ako nemate onoga ko hoće da kupi, imate samo prodavca. To zna svaki prodavac semenki. Na osnovu čega vi gajite uverenje da će prednost modela prodaje naći na odaziv među strateškim partnerima, potencijalnim strateškim partnerima? I kome će ti strateški partneri uplaćivati novac? Kako će taj novac biti upotrebljen, ili bolje rečeno redistribuiran?

ALEKSANDAR VLAHOVIĆ:

Mislim da je opravdana bojazan da neće biti toliko strateških partnera koliko je nama potrebno, to jest da neće biti toliko kupaca koliko ih je bilo u Mađarskoj.

Kada govorimo o strateškom partneru, mi nijednog časa ne isključujemo grupe radnika, menadžment iz malih i srednjih preduzeća. Oni su za nas ta-

kode ravnopravan strateški partner, normalno ukoliko se pojave sa ponudom koja će biti konkurentna. Isto tako, ovim zakonom ćemo predvideti da takve ponude koje dolaze iz preduzeća, ali ovog puta ne besplatne nego ponude koje će imati neku svoju novčanu težinu, budu otplaćivane u malo dužem vremenskom periodu. To je stvar ugovora. Ne mora da bude plaćeno odjednom.

Znači, kada pričamo o malim i srednjim preduzećima, a njih je najviše – ne zaboravite da u ovoj zemlji ima negde oko 300 velikih preduzeća, a sva ostala su u kategoriji malih i srednjih – tu je za nas strateški partner i grupa radnika i menadžment koji zajedno sa grupom radnika može da participira.

Mi zadržavamo i dalje pravo participacije radnika u svojim i to besplatne participacije. Ključna promena je što mi sa većinske prelazimo na manjinsku podulu kapitala, i mislim da je to sasvim opravdano.

Ako govorimo o ovim strateškim partnerima, a to su inostrani investitori koji ovde dolaze i kupuju preduzeće, a Poljska je imala nekih 350 takvih dilova (Poljska je odprilike četiri puta veća nego Jugoslavija) mi očekujemo da će u narednom periodu kada je u pitanju društveni sektor imati 150 takvih velikih tendera. Ne više, ali 150 dobrih strateških partnera koji će pre svega investirati u preduzeće.

Hajde da se vratimo sad korak unazad – šta je cilj privatizacije koja se nudi po ovom konceptu, koji je, uzgred, i naflakše kritikovati zato što se zasniva na principu efikasnosti, a princip pravednosti možda stavlja u stranu (mada je pitanje da li je taj princip pravednosti statički kategorija ili se dinamički posmatra). Cilj je što je moguće više inostranih investicija, ali se slažem sa gospodinom Čankom da će mnoga naša preduzeća da se prodaju za jedan dolar. I neka se prodaju za jedan dolar ako dobijemo dobrog vlasnika koji će investirati novac i pokrenuti ili podići tehničko-tehnološki nivo tih preduzeća.

Da li je moguće od jednog velikog neuspešnog preduzeća napraviti stotina manjih uspešnih preduzeća? Da li je moguće ući u rasprodaju imovine i stvoriti materijalnu bazu za mala i srednja preduzeća? Apsolutno je moguće. Samo je za nas nezamislivo da se

tako nešto može desiti i da firma koja ima ime 40 godina staro ne može da uđe u proces likvidacije i raspoređivanja imovine da bi se na taj način napravila materijalna baza za nastanak novih preduzeća. To se, između ostalog, desilo i u Mađarskoj. Ja sam rekao na početku strateški cilj je promena strukture privrede. I zato ulazimo sa jednim olanjivijim konceptom privatizacije.

DIMITRIJE BOAROV:

Recimo, prodaje se Cementara u Popovcu.

ALEKSANDAR VLAHOVIĆ:

Zašto u Popovcu? Proda se cementara u Beočinu i deset odsto po automatizmu ide u penzijski fond. Za razliku od prethodnog zakona, koji je deset odsto akcija ubacivao u penzijski fond i onda on nikakve koristi od tih akcija nije imao (nijedan državni penzijski fond nije investicioni fond nego radi po principu protočnog bojlera), ovog puta ćemo ubaciti novac da bismo mogli, ne da rekapitalizujemo, nego da podignemo finansijsku snagu tog fonda.

Zatim, pet procenata će otići u fond za restituciju, i vratiti se na to pitanje restitucije. Smatram da je vrlo važno, a isto tako smatram da princip pravednosti treba posmatrati dinamički. Ostatak novca se koristi za razvoj malih i

srednjih preduzeća, za socijalnu podršku.

Ko vodi ekonomsku politiku u ovoj zemlji? Vlada Srbije, koliko je meni poznato. Za socijalnu podršku. Znači, mi ćemo morati da imamo podršku i socijalne programe. I zašto ne reći – loša strana ovakvog koncepta privatizacije jeste i povećanja broja nezaposlenih. I zato moramo da imamo jak socijalni, rekao bih tranzicijski fond. Pošto ne može da se uspostavi apsolutna sinhronizacija između loših efekata privatizacije i razvoja novih preduzeća koja treba da doprinesu toj izmenjenoj strukturi privrede, socijalni, tranzicijski fond biće nam neophodan, jer u Srbiji niko ne bi smeo i neće ostati niti gladan niti bez socijalne podrške iz tog fonda.

Deo sredstava koristimo za isplatu stare devizne štednje. Između ostalog i isplatom stare devizne štednje pojačaćemo materijalnu bazu i za ovaj deo koji se odnosi na socijalna davanja. Deo sredstava ići će za isplatu inostranih dugova. Jer, kao što sam rekao, postoji veliki broj preduzeća koja imaju svoju stratešku poziciju na tržištu, imaju šta da ponude, ali nisu interesantna jer su prezadužena. Država mora da uđe tu u proces finansijske konsolidacije, ali

statičke, da rastereti bilanse preduzeća od tih velikih dugova i to će uraditi na relaciji Agencije za sanaciju banaka i Agencije za privatizaciju.

I ostatak će se koristiti za druge namene. Tranzicija je jedan vrlo, vrlo turbulentan proces. Dok ne dođemo do stabilne ekonomije mi ćemo morati da aktiviramo sredstva koja ćemo na ovaj način prikupiti.

I još jednom napominjem – nije nam cilj maksimizacija prihoda nego nam je cilj maksimizacija investicija u preduzeću strateškog vlasnika. I to možete uraditi tenderima i kontrolisanim više kriterijuma.

NEBOJŠA MEDOJEVIĆ:

Ja sam svojom prvom diskusijom upravo htio da kažem da nema jednostavnih rešenja, nema tvrdih rešenja. Dakle, ne može se konstatovati čak ni sa stručno ozbiljnom vjerovatnoćom da je bilo šta od ovoga što mi pričamo tačno. Svi ovde od nas koliko nas ima – kad posmatrate proces kao ekonomski tehnokrat uvjek ćete reći: pa da, najvažnije je efikasno, pa ko preživlji. Najefikasnije je stvoriti sve gubitase u Srbiji. Ali ne možete stvoriti Elektrodistribuciju, Elektroprivredu, koja je inače najveći gubitak u Srbiji. Ovdje je princip socijalna pravednost, nije to pravda ona Robe-

privatne svojine od suštinskog je značaja, i ta pitanja trebalo bi odmah rešiti. Da svojina ne bi bila kasnije preispitivana.

Druga stvar je da li privatizacija može biti postena. Privatizacija nije pitanje fer pleja, ali mora biti kontrolisana i mora se izbjeći opasan izazov korupcije da se veoma jeftino može doći do velike imovine. I ovdje je važno uraditi sve u što kraćem roku. Međutim, postojanje i investiranje prihlog novca je nažalost nezbežno. Pitanje je šta uraditi sa njim. U ruskom slučaju, prijav novac je izašao iz zemlje jer nema ekonomskog osiguranja u Rusiji. Zato strani investitori neće da ulazu u Rusiju, ali ruski novac slobodno izlazi iz zemlje. Ako postoji prijav novac, treba mu dozvoliti da bude investiran u zemlji, stvoriti uslove da sav novac koji je u zemlji bude investiran u nju, a inostrani kapital ohrabriti da dođe.

ALEKSANDAR VLAHOVIĆ:

Prvo, nas cilj su direktne investicije i sređivanje pitanja većinskog vlasnika, odnosno ko je taj koji upravlja preduzećem. Ako podemo da je to naš ključni cilj, onda je tehnika prodaje, odnosno model prodaje većinskog kapitala zapravo samo način realizacije tog cilja.

Privatizaciju neće voditi samo državne agencije, i ne iz jednog centra, i neće to raditi Ministarstvo za privredu nego će postojati nezavisna agencija. Želimo da izgradimo trougao kontrole između vlade, agencije i parlamenta, a da procesi budu maksimalno javni.

Na aukciji će svako imati svoju stolicu da posmatra kako ona teče. Neće se dešavati na raznim mestima. Biće na jednom mestu, na berzi. Tu će se nuditi preduzeća, a pripremu aukcije neće voditi

državna agencija nego samo preduzeće uz pomoć svog finansijskog savetnika.

Nama je jasno da mi nemamo zakon o antikorupepciji, da nemamo zakon o konfliktu interesa, ali smo mi makar u republickoj vladi učinili taj jedan korak – svi smo izišli iz svojih firmi i svi smo prijavili svoju imovinu parlamentarnoj komisiji. I koverat sa mojom imovinom možete otvoriti i uporediti sa onim što ću imati onog časa kad budem otišao sa ovog mesta.

Mi ćemo uporedo raditi na izgradnji sistema. Ne zaboravite, šest meseci je proteklo od 5. oktobra. Za šest meseci, verujte mi, ne mogu da se naprave džinovski gigantski koraci i da se odjednom preko noći napravi radni sistem po ugledu na Zapadnu Evropu. Probali su to Bugari da urade preko noći, pa su izatoga dobili gomilu problema. Jednostavno, ne možete implementirati nešto na osnovu koja tome nije dorasla.

Javnost, transparentnost, tehnička jednostavnost, uz uvažavanje činjenice da naša državna administracija – i tu se slažem sa profesorom – nije do te mere izgrađena da bi mogla sve ove procese da vodi. Zato idemo na varijantu da agencija vodi isključivo tendersku proceduru, jer ona je jednostavnija za vođenje a istovremeno mnogo značajnija za privatizaciju, a da aukcijsku proceduru agencija samo kontrolise.

Ovo je zakon koji je po svojoj definiciji *lex specialis*. On će postojati i trajati dok ne završimo privatizaciju društvene svojine. Privatizacija državne svojine, ja se slažem sa gospodinom Canikom, jeste mera ekonomske politike svake zemlje koja želi da pobjegne iz

određenih oblasti.

Mi smo imali tri meseca da pripremimo zakon jer smo pre toga deset godina potrošili. U Madarskoj se zakon pripremao četiri godine. Od 1989. do 1993. trajale su rasprave o modelu privatizacije. Zao mi je, mi nemamo vremena da raspravljamo naredne četiri godine. Moramo što pre ući. Konceptualno se slažemo oko ovoga, znamo koje tehnike regulišu način sprovođenja ovog zakona, i hajdemo da počnemo da radimo, hajde da vidimo rezultate reformi koje ćemo potaknuti privatizacijom.

I još jednom napominjem, ne samo privatizacija. Ona je veoma važna, ali su isto tako važni razvoj malih i srednjih preduzeća i direktne investicije koje treba da dođu u one industrije koje Srbija danas nema. Jer, mi moramo da pravimo radna mesta, a ne da se vraćamo tamo gde smo bili 1989. godine. I da znamo unapred da će posledice biti bankrotstva preduzeća i mnoga privatizacija likvidacijom mnogih velikih sistema, i da to nije ništa strašno jer ćemo iz toga dobiti druge, finansijski bolje subjekte.

NEBOJŠA MEDOJEVIĆ:

Evo, ja koristim priliku da šaljivo završim ovu diskusiju. Imma dosta viceva iz oblasti privatizacije. Ja ću reći dva kratka. Prvi: da li znate šta u kineskom ekonomskom rječniku stoji pod pojmom privatizacija – to je proces kad država kupuje imovinu od privatnih lica. Dakle, to je kineska definicija privatizacije.

A imate i estonski vic. Kaže: privatizacija je kao vođenje ljubavi – kad je dobra, onda je stvarno dobra, a i kad nije dobra i onda je dobra. ■

